

ПРОБЛЕМИ ІНВЕСТУВАННЯ АГРАРНОГО ВИРОБНИЦТВА

*Л.П.Марчук, кандидат економічних наук, доцент
Миколаївський державний аграрний університет*

Актуальність питання про створення необхідної інвестиційної бази для аграрної сфери виробництва беззаперечна. Від його вирішення значною мірою залежить рівень розвитку технічної бази сільського господарства, нарощування обсягів виробництва сільськогосподарської продукції, ефективність використання залучених ресурсів, рівень життя сільського населення.

Проблема повного використання наявних інвестиційних ресурсів і пошуку нових джерел інвестування аграрного виробництва є предметом дослідження у працях багатьох українських економістів-аграрників. У першу чергу слід відзначити роботи таких економістів, як В.Г.Андрійчук, М.Я.Дем'яненко, Б.І.Пасхавер, П.Т.Саблук, В.П.Ситник та ін.

Автор даної статті поставив собі за мету дослідити нинішній стан інвестиційної бази аграрного виробництва, оцінити її кількісні параметри і визначити перспективи її подальшого розвитку.

Як відомо, сільське господарство — це галузь із несприятливим інвестиційним кліматом. Непривабливість галузі відносно інвестицій пояснюється її високою ризикованістю, повільним оборотом коштів, низьким рівнем технологічної оснащеності і рентальності тощо.

Про небажання інвесторів вкладати кошти у розвиток аграрного виробництва свідчать такі дані: частка сільського господарства в обсязі інвестицій в основний капітал протягом п'яти років не перевищує 5% загального обсягу, тоді як частка промисловості становить майже 41%, транспорту — 19%. Майже із 40 млрд. капіталовкладень за минулий 2003 рік у село потрапило менше двадцятої частини, а потрібна, щонайменше — третина [1].

Збільшити інвестиційні ресурси за рахунок власних коштів

сільськогосподарських підприємств нині практично неможливо. За 2003 рік прибуток великих і середніх підприємств від усіх видів діяльності становив 25,1 млн. грн. (у 2002 році – 330,8 млн. грн. збитків), а рівень рентабельності був 0,2% проти мінус 1,9% у 2002 році. В цілому 2003 рік закінчили з прибутком 48,5% підприємств, решта – збиткові. Загальна сума доходу склала майже 2 млрд. грн. На одне прибуткове підприємство в Україні припадає 396,6 тис. грн. доходу [4].

З огляду на незадовільний фінансовий стан сільського господарства держава вживає необхідні заходи для розширення інвестиційної діяльності в аграрному секторі. З цією метою запроваджуються різні форми бюджетної допомоги селу, удосконалюються методи фінансово-кредитного забезпечення сільського господарства, реформується система оподаткування тощо.

Серед заходів бюджетного фінансування найбільш важливими є:

- фінансування державних цільових програм;
- використання податкових пільг;
- надання дотацій сільгоспвиробникам;
- часткова компенсація вартості техніки, що отримується за лізингом тощо.

Так, державним бюджетом на 2004 рік передбачено виділити на цільові програми 1394,6 млн. грн. [2]. Продовжують діяти пільги щодо сплати ПДВ. До 1 березня 2005 року Кабінет Міністрів подовжив порядок нарахування дотацій сільгоспвиробникам за продані ними переробним підприємствам м'ясо та молоко. Запроваджується часткова компенсація вартості мінеральних добрив, вводяться дотації на посіви ярої пшениці тощо.

Особливої уваги потребує відновлення машинно-тракторного парку. Як відомо, аграрні підприємства забезпечені технікою на 45-65%, понад 90% якої вже відпрацювало свій амортизаційний строк [2]. Економісти прогнозують через 3-4 роки технічну кризу, якщо рівень технічного забезпечення села не зміниться.

У 2003 році виробники закупили сільськогосподарської техніки на суму 1,6 млрд. грн. При цьому імпортової техніки було

придбано на 900 млн. грн. [3].

Звичайно, цих коштів на відновлення технічної бази сільсько-го господарства вкрай недостатньо. За оцінками економістів, для відтворення машинно-тракторного парку на рівні технологічної потреби щорічно необхідно купувати машин і обладнання на суму 7-8 млн. грн.

За цих обставин у першу чергу слід подбати про розвиток вітчизняного сільськогосподарського машинобудування, адже власна техніка буде дешевшою. Імпортна техніка внаслідок її дорожнечі не вважається ефективною в наших умовах, не зважаючи на її технічні переваги. Нашим сільськогосподарським підприємствам сьогодні вигідніше купувати вітчизняні машини з продуктивністю у 2-3 рази нижчою, але дешевші у 3-8 разів у порівнянні із зарубіжними зразками.

Частково розв'язати цю проблему допомагає державна допомога при купівлі техніки за фінансовим лізингом. У даному випадку держава відшкодовує 30% вартості техніки. В цілому у 2004 році рівень державної підтримки розвитку виробництва і ринку сільськогосподарської техніки порівняно з 2002 роком зростає майже у 3,5 рази [2].

Чимале місце нині у структурі джерел фінансування аграрного сектора посідають кредитні ресурси. У 2003 році обсяги кредитів порівняно з 1999 роком зросли більше, ніж у двадцять разів, порівняно з минулим роком — на 32%. Загальна сума кредитів у 2003 році склала 8,2 млрд. грн. З них 3,2 млрд. грн. були надані на пільгових умовах [2].

За попередніми оцінками, у 2004 році аграрії залучать у виробництво до 1,5 млрд. грн. короткострокових і 1,2 млрд. грн. довгострокових кредитів. При цьому на часткове відшкодування процентних ставок по кредитах держава виділяє 220 млн. грн. [2]. Вперше у цьому році передбачено здешевлення довгострокових кредитів.

Подальше використання кредитних ресурсів для інвестування аграрного виробництва вимагає розробки дієвого механізму повернення

кредитів, створення умов для стабільної платоспроможності сільгосп-виробників, запровадження системи страхування ризиковості кредитів, більш розгорнутого залучення коштів кредитної кооперації тощо.

Слід зазначити, що всі варіанти використання інвестиційних джерел дають певний економічний ефект, але не вирішують проблему інвестування в цілому. Основним важелем розв'язання цієї проблеми, на нашу думку, повинно стати удосконалення механізму ціноутворення на сільськогосподарську продукцію. Адже саме ціновому механізму в умовах ринкової економіки належать провідні регулюючі функції щодо здійснення процесу відтворення, в тому числі і у сільському господарстві.

Сучасний ціновий диспаритет на промислову і сільськогосподарську продукцію “вимиває” значну частину коштів із сільського господарства замість того, щоб спрямувати їх в аграрне виробництво. Тому важливо через елементи державного регулювання подбати про такий рівень ціни виробництва і ринкової ціни, який би гарантував сільському господарству приблизно однаковий рівень норми прибутку порівняно з іншими галузями народного господарства. Поряд з цим треба забезпечити належний розвиток інфраструктури агроринку, здійснювати відповідну цінову політику на аграрних біржах, визначити можливості використання заставних цін, інтервенційних закупок тощо.

Заслуговує на увагу пропозиція запровадження граничних цін на окремі види сільськогосподарської продукції, зокрема, на м'ясо і молоко, що виробляються особистими селянськими господарствами. Адже нині організації, що закуповують цю продукцію, встановлюють ціни довільно з урахуванням сезонних коливань. За таких обставин сільгоспвиробники не мають ніяких гарантій щодо відшкодування власних витрат і щодо визначення майбутніх обсягів виробництва продукції. Граничні ціни, закріплені в законодавчому порядку, чітко визначали б мінімальний рівень відшкодування витрат, а значить, і гарантували б відповідну межу фінансового забезпечення сільгосп-виробників.

Визначаючи роль цінового механізму в регулюванні відтворювального процесу, треба взяти до уваги ще один важливий момент. Справа у тому, що проблема цінового диспаритету торкається не тільки виробника, але і споживача. Економічне становище споживача вимагає порівняння рівня оплати праці і рівня вартості продуктів харчування, які складають приблизно дві третини споживчого бюджету населення нашої країни. Отже, мова йде про необхідність досягнення відповідності у системі “доходи-витрати”, яка розглядається крізь призму відшкодування вартості робочої сили. Цієї відповідності можна було б досягти на підставі використання паритетних цін у сфері споживання. На жаль, на сьогоднішній день в Україні хоч роздрібні ціни на продукти харчування у 2-3 рази нижчі за світові, але занадто низькі ставки оплати праці не дозволяють забезпечити належний рівень продовольчого споживання населення.

Отже, розв’язання проблеми інвестування аграрного виробництва вимагає комплексного підходу, який повинен враховувати специфіку відтворювальних процесів і у сфері виробництва, і у сфері споживання. Поліпшення інвестиційної діяльності у сільському господарстві можна досягти за рахунок відповідного поєднання важелів державного регулювання і елементів ринкового механізму, необхідних для створення оптимальних умов функціонування галузі.

ЛІТЕРАТУРА

1. Квітневі тези аграрної реформи. Виступ віце-прем’єр міністра України з питань агропромислового комплексу І. Кириленка на науково-практичній конференції з питань соціально-економічних проблем села та шляхів їх розв’язання// Сільський час. – 2004. – 7 квітня. – с. 3.

2. Поглиблювати зміни на краще практичними справами. Виступ першого заступника міністра аграрної політики України М. Безуглого на засіданні підсумкової колегії Мінагрополітики 23 лютого 2004 року// Сільський час. – 2004. – 25 лютого. – С. 3 – 5.

3. Технікою аграріїв забезпечать СП// Сільський час. – 2004. – 27 лютого. – С. 3.

4. Фінансово-господарська діяльність в АПК за 2003 рік// Сільський час. – 2004. – 26 березня. – С. 2.

5. Юхименко П.І., Москаленко І.В. Монетаристські проблеми інвестування в аграрному секторі економіки України// Економіка АПК. – 2003. – № 5. – С. 92-97.